

«St. Olav» utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. i hende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olavs» telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 99347. — «St. Olavs» ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Den fremmede. — Blodmiraklet i Napoli. — Gudelig. — Tjenersinnet. — Den blodige sand. — Bokanmeldelse. — Herhjemme.

## Den fremmede.

(Av en preken holdt 13. søndag etter pinsen av pastor Duin i St. Olavs-kirken, Oslo.)

«Var det ingen annen som vendte tilbake og ga Gud ære enn denne fremmede?» Disse Kristi ord i dagens evangelium om de ti spedalske er det vi i dag vil belyse. Evangelisten tilføyer om denne ene at «det var en samaritan». Kristus stiller altså samaritanen opp som eksempel for jødene på grunn av at han gjør det rette og til tross for at han hører til de fremmede som foraktes av landets egne barn, og Frelseren rører derved ved et problem som er aktuelt også i våre dager: motsetningsforholdet mellom landets egne og de fremmede og uviljen mot å anerkjenne det gode utenfor sitt eget og sine egne.

På Kristi tid var dette skarpe motsetningsforhold mellom befolkningen i Samaria og jødene i Gallilea og Judea av meget gammel dato og skyldtes ikke nylig inntrufne begivenheter. Det hadde sin rot langt tilbake i jødefolkets historie — helt fra det babyloniske fangenskaps dager, da jødene fra Judea og Gallilea fant Samaria bebodd av kaldeere, syrere og arabere, som var blitt innkalt av den assyriske konge og etter hvert hadde antatt den gamle befolknings religion og skikker, og ikke ønsket annet enn å bli anerkjent av jødene som likeverdige med dem. Men for jødene, Guds utvalgte folk og bærere av Messias tanken var dette en umulighet. De nektet «de fremmede», samaritanerne, adgang til det hellige tempel fordi de var uten andel i løftenes rikdom, og dette ble selvfølgelig av samaritanene oppfattet som en blodig fornærmelse, som de hevnet ved mer enn en gang å forstyrre jødene religiøse fester. I 6 århundre sto dette skille ved makt, og på Kristi tid gikk framleis en jøde med forakt forbi en samaritaner.

Mot denne historiske bakgrunn forstår vi bedre

den fulle rekkevidde av Kristi ord: «Var det ingen annen som vendte tilbake og ga Gud ære enn denne fremmede?» Det må ha virket som et sviende slag i ansiktet på jødefolket når Kristus slik stiller en samaritan opp som forbilde. Han innskjerper derved at ingen av landets egne har rett til å se ned på «en fremmed» — ja mer enn det. For ligger det ikke bak disse Kristi ord som en gjenklang av de ord han sier til fariseerne etter liknelsen om den barmhjertige samaritan: «Gå du bort og gjør likeså?»

Dette var på Kristi tid, men vår tid byr på det samme problem for oss alle den dag i dag. Og hvorledes bør vi da som kristne, som Kristi disipler stille oss til det? La oss forsøke å løse det ut fra en ærlig bevissthet om at vi kanskje er kommet langt bort fra Kristi lov, fra hans store bud om nestekjærlighet. Også vi er så tilbøyelig til som jødene ikke å kunne se noe godt hos «en fremmed», hos ham som ikke er barn av vårt folk. Kristus viser oss at det er der og at vi skal og bør anerkjenne det fordi vi ellers begår en stor urett og fordi vi ikke da gjør mot andre hva vi ønsker andre skal gjøre mot oss. Du vil kan hende svare: «Jeg kan ikke dette — mine følelser opprøres ved denne tanke!» men Kristi ord er ikke til å komme utenom: «Du skal se og verdsette det gode der det finnes, om det enn er hos den fremmede!»

Og like så klart innskjerper Kristus oss med sine ord, at vi aldri må ta avstand eller se ned på den enkelte på grunn av de mange andre, på grunn av det folk eller det miljø han tilhører. Nesten alltid har vi med den enkelte å gjøre og må bedømme og behandle ham etter hans opptreden og personlighet — slik som Kristus i dagens evangelium ser bort fra de historiske og faktiske motsetninger mellom jøder og samaritanere, mellom de to folk, for å la rett være rett. Det er vegen til fred og for-

# Blodmiraklet i Napoli.

Av monsignore dr. Karl Kjelstrup.

Med visse mellomrom pleier avisene gjerne — især omkring den 19. september, som er martyren, den hellige Januarius's minnedag — å bringe notiser om at det store blodmirakel i Napoli har gjentatt seg. Og skildringen er ofte ledsaget av noen linjer om at veldige folkemasser fyller domkirken som er skueplassen for underet og bestormer helgenen med sine bønner. Disse avisnotiser slutter gjerne med den obligate spott over det man kaller sydlandsk overtro som vi opplyste nordboer er så høyt hevet over. Man leser likesom mellom linjene: «Jeg takker deg, Gud, at jeg ikke er som disse uvildende katolikker som med sin sydlandske lettroenhet lar seg føre bak lyset av et presteskap som spekulerer i uvitenheten.»

Hva vet disse blader om alle de grundige vitenskapelige undersøkelser som blodmiraklet har vært gjenstand for? Hva vet de om den veldige litteratur som er kommet fram om det på italiensk, spansk, fransk, engelsk og tysk? De vet ikke engang om de mange omvendelser som har funnet sted blant vantro øyenvitner til underet. Hvis disse overflatiske avisskriblere f. eks. vilde lese den tyske protestantiske biskop Friedrich Hurters store verk i 3 bind «Geburt und Wiedergeburt» (Fødsel og gjenfødelse), vilde de til sin overraskelse erfare at det var de grundige vitenskapelige undersøkelser av dette under som han selv hadde vært vitne til, som brakte ham til å bli katolikk.

Det kan derfor være av interesse å se litt nærmere på blodunderet i Napoli. Så vil vi sikkert lære å ta oss i vare for å felle forhastede og overflatiske domme om ting vi ikke har hatt anledning til å sette oss inn i.

Kirkehistorien lærer oss at den hellige Januarius (på italiensk: San Gennaro) var biskop i Benevento i Italia og led martyrdøden i Puzzuoli under den siste store kristenforfølgelse i året 305. Da Januarius sannsynligvis var født i Napoli, ble de jordiske levninger av ham brakt dit i året 400, men i 825 førte fyrst Sico av Benevento dem tilbake til denne by. Fra 1129 til 1480 lå martyrens relikvier imidlertid skjult i benediktinerabbedit Monte Vergine (mellom

---

ståelse han peker på — ikke minst vegen til Kristi fred i ditt eget hjerte, Guds fred som er lovet alle i god vilje. Uten den fred i hjertene blir det aldri fred på jorden — begynn derfor å arbeid for verdensfreden ved å skape fred i ditt eget sinn etter den framgangsmåte Kristus lærer deg:

Du må aldri dømme den enkelte og du skal ville se det gode, også hos den fremmede.  
Amen.

Benevento og Nola), hvorfra kong Ferdinando av Napoli lot dem føre tilbake til domkirken i Napoli den 13. januar 1497. Der hviler de no under høgalteret i et kapell som er oppkalt etter helgenen, men martyrens hodeskalle og to flasker av forskjellig størrelse med noe av hans størknede blod oppbevares i et annet kapell, det såkalte Skattkapell (Capella del Tesoro). Man vet ikke når hodet ble tatt ut av kisten, men det skjedde sannsynligvis i det 8. eller 9. århundre.

Hva no det såkalte blodmirakel angår, finner det som regel sted flere ganger om året, nemlig 1. søndag i mai måned, som feires til minne om overflytningen av helgenens levninger til Napoli (Translatio S. Januarii) og den 19. september med de syv påfølgende dager, som er hovedfesten til minne om helgenens blodige død for Kristus. Dog hender det også at underet inntreffer til andre tider.

Selve fenomenet viser seg i alminnelighet på følgende måte: Relikvieregjettet med helgenens hodeskalle blir stillet på høgalteret i domkirken, og ved siden av hodet anbringes de to flasker med det størknede blod. Flaskene er av glass. De er eldgamle og er i den nyere tid blitt omhyggelig forseglet, mens de enno i middelalderen var åpne. De er fastgjort i en slags monstrans eller relikviarium med glass foran og bak, så man ikke kan røre ved dem. Den største av de to flasker, hvis diameter på midten er omtrent 5 centimeter, likner nærmest en mindre vannkaraffel. Den minste derimot er av form som en medisinflaske.

Når flaskene således er brakt i nærheten av helgenens hode eller av andre av hans bein, varer det undertiden bare noen få minutter, sommetider også en time og mer, innen blodet begynner å bli flytende og får utseende av nettopp å være kommet ut av et menneskes årer. Ofte skjer det at blodet i flaskene på alteret ganske plutselig kommer i bevegelse, ja skummer og bruser som om det kokte, og fyller den største flaske nesten helt, mens det ellers neppe fyller to tredjedeler av flasken og i størknet tilstand enno mindre. Det må bemerkes at det i den mindre flaske bare er noen dråper blod som kleber ved dens indre vegg — men også disse blir flytende. Når jeg fra no av bare taler om én flaske, mener jeg dermed den største.

Mens blodet ellers er sortaktig, skifter det når fenomenet viser seg også farge og blir mørkerødt til høgrødt, etterhånden som det blir mer og mer tyntflytende. Undertiden skjer det også at en del av blodet ikke blir flytende, men i form av en større eller mindre klump svømmer omkring i det flytende blod. Der kan også inntre det tilfelle (det skjedde således fra 19. til 26. september 1904) at den faste

klump etter noen tids forløp forsvinner og seinere viser seg igjen mens blodet enno er utstillet — ja, det er skjedd at det flytende blod atter er størknet, enno mens det var utstillet, hvilket så av folket oppfattedes som et tegn på at de tilstedeværendes eller overhodet napolitanernes moralske tilstand var dårlig.

Det merkeligste ved dette fenomen er visstnok den omstendighet at miraklet bare inntreffer når flaskene er i nærheten av helgenens relikvier, men aldri når disse er lenger borte fra blodet, eller når det bare er relikvier av andre helgener til stede. Det er også påfallende at miraklet skjer etter framsigelsen av den Apostoliske Trosbekjennelse, selv om det først blir bedt atskillige andre bønner, litanier eller rosenkransbønnen. (I Italia pleier man nemlig ikke, som hos oss, å begynne rosenkransbønnen med den Apostoliske Trosbekjennelse.) Muligens dette er en hentydning til at helgenen led martyrdøden for sin tros skyld.

Når relikviariet med blodflaskene blir fjernet fra helgenens relikvier, eller når det tildekkes, blir blodet straks igjen fast som før. Det hender også, om enn ytterst sjeldent, at blodet aldeles ikke blir flytende, men det oppfattes som et meget dårlig varsel.

En tradisjon som dog ikke støtter seg på noe dokument sier at første gang blodmiraklet ble iakttatt var i året 400, da helgenens relikvier ble overført fra Pozzuoli til Napoli. Fra middelalderen har man bare noen få etterretninger om fenomenet. Blant andre taler Eneas Silvio Piccolomini, den seinere pave Pius II (1458—1464), om at den hellige Januarius's blod blir flytende og bruser opp. Men fra året 1659 av er alle iakttakelser blitt ført til protokols i den såkalte «Diario» (Dagbok) hver gang blodet var utstillet. Det er historisk bevist at fra 14. århundre har miraklet funnet sted.

Skjønt der neppe finnes en eneste troende napolitaner som tviler på at fenomenet er et virkelig mirakel, må det erindres at Kristi Kirke ikke har avgjort noesomhelst, så det står fritt for enhver katolikk å anse fenomenet for et mirakel eller ikke. Der har derfor også til enhver tid vært både katolikker og annerledestroende som har forsøkt å forklare det på naturlig måte.

Det er en kjent sak at de kristne i de første århundrer gjerne søkte å komme i besittelse av blod av martyrer, og det er aldeles ikke noe urimelig i at dette blod i form av en inntørket masse kan holde seg i mange hundre år. Men hvordan skal man forklare det fenomen at innholdet av en sådan flaske undertiden, ja utallige ganger i århundrenes løp, så å si bli levende igjen?

For en del år siden framsatte et stort tysk blad den forklaring at fenomenet skyldtes den omstendighet at flasken ble rystet sterkt. Men no er det et faktum at blodet også blir flytende når flaskene står ganske ubevegelige ved siden av helgenens relikvier. Når en prest undertiden tar relikviariet i hånden — men uten å berøre flaskene — og beveger det langsomt fram og tilbake, idet han med den annen hånd tar et lys og holder det bakenfor, da skjer

jo dette bare for at de omkringstående desto tydeligere skal kunne se at innholdet er flytende og løper opp og ned innenfor glasset som friskt blod. En rystning finner aldeles ikke sted. Forresten må man vel kunne spørre når det har hendt at en inntørket masse ble flytende, selv om man rystet nokså sterkt på den?

Den enkleste utveg er naturligvis den som velges av folk som aldri har vært til stede ved fenomenet og som likevel skal skrive om det, f. eks. journalister, nemlig å forklare det hele som resultat av taskespillerkunster, tryllekunster eller prestebedrag. Men man må huske på at flasken aldeles ikke blir tatt ut av relikviariet, og at dette forholdsvis store apparat altså ikke i en håndvending kan erstattes med et annet liknende med liknende flasker som inneholder frisk blod. Forøvrig kan alt det som foregår jo sees av enhver som står i nærheten av alteret, og det gjør som regel en masse mennesker. Enhver kan først se det størknede, sortaktige, ubevegelige blod og så iaktta hvordan massen svulmer opp og blir lysere, ja endog setter skumblærer på overflaten.

Selve kjennsgjeringen er sikker nok, i det minste for alle som en gang har overværet utstillingen av blodet. Det dreier seg bare om en fyldegjørende forklaring på den merkelige foreteelse. Fenomenet er så ofte blitt undersøkt av vitenskapsmenn at man for lenge siden er holdt opp med å snakke om bedrag eller tryllekunster som skulde bestå i at man erstattet det størknede blod med levende, eller at man manipulerte med varmt vann eller kvikksølvamalgan eller kalk som av prestene skulde tilsettes blodet gjennom skjulte smårør om morgenen på de dagene miraklet finner sted. Det er alle klar over som vet at det alltid er de verdigste personer til hvem det verv å våke over skatten blir betrodd. I det praktfulle kapell som er vigslet til den hellige martyr og forskjønned med herlige kunstverker, er der bak det mellomste alter, under helgenens bronsestatue, dannet to nisjer som er helt kledd med metall. I den ene står sølvgjettet med helgenens hode, i den annen relikvieregjetten med blodflaskene. Til nisjenes to dører er det fire nøkler, hvorav de to oppbevares hos erkebiskopen, de to andre hos magistraten. I henvend fire hundre år har det no vært utnevnt en kommisjon på tolv medlemmer, valgt i byens forskjellige distrikter, som utelukkende har rett til å sørge for alt som er fornødent til relikviens sømelige oppbevaring og verdige behandling. Også i våre dager er Napolis borgermester formann i kommisjonen, og blant de andre medlemmer finnes det representanter for byens best ansatte familier. Nisjene kan ikke lukkes opp og relikviene altså heller ikke tas ut, hvis de to autoriteter ikke er til stede. Man ser altså at det ikke bare er prestene som har med relikviene å gjøre. Det er heller ingen grunn til å komme nærmere inn på de folks innvendinger som vil avgjøre saken ved å henvise til folkets lett-troenhet» eller til sydlendingenes såkalte overtro. Det er jo alltid fremmede til stede, ofte høgt dannede og lærde menn som heller ikke kan nekte selve fenomenet. Og nettopp den omstendighet at man

på så mange forskjellige måter har forsøkt å forklare miraklet som en naturlig foreteelse er det beste bevis for at fenomenet finner sted.

Den eneste antagelse som kan kalles moderne og som kan smykke seg med et vitenskapelig kledebon er den såkalte «varme-hypotese» — dvs. den forklaring som forutsetter termisk eller kalorisk innvirkning. Og den er meget naturlig. Det alminneligste middel til å gjøre et fast legeme flytende er jo varmen, og vårt hemmelighetsfulle fenomen består jo nettopp i at flaskenes faste innhold blir flytende.

Men denne løsning på gåten vanskeliggjøres straks ved at det jo ikke er alle substanser som er underkastet denne naturlov. Vi har f. eks. egget som blir fast under påvirkning av varmen. Og når temperaturen stiger oppløses disse substanser helt. Blant dem er nettopp også blodet. Man behøver bare å tenke på f. eks. blodpølser. Og man kan heller ikke få slike substanser til å bli flytende igjen. Hvis altså det som oppbevares i de omtalte flasker virkelig er blod, kan varnehypotesen ikke forklare det minste.

For å unngå denne følgeslutning har man naturligvis tatt sin tilflukt til å benekte at flaskenes innhold er blod, idet man antok at de inneholdt en substans som blir flytende ved lavere varmegrader. La oss nå undersøke denne antagelse og se hvilke betingelser de må oppfylle for å stå sin prøve som forklaring av underet. La oss sette at det virkelig finnes et stoff eller en blanning av flere stoffer som er egnet til det. Hvilket stoff det enn er, så er det en elementær naturlov at det må ha et fast, uforanderlig smeltepunkt, og at dets temperatur vedblir å være den samme så lenge smeltningen står på. Denne lov er hittil blitt ansett for så sikker at man betrakter et bestemt smeltepunkt, likesom også kokepunktet, som et av de karakteristiske kjennemerker på ethvert stoff som kan smeltes. Således vet vi at fosfor smelter ved litt over 44 grader Celsius, parafin ved 46 grader, is ved 0 grader. Derav slutter man at et stoff som blir flytende ved 43 graders varme ikke kan være fosfor — at parafin som først smelter ved 47 graders varme er forfalsket osv. Så sikker er denne naturlov.

Hvis altså det stoff som er i de to flasker er underkastet de oss bekjente naturlover, må det også ha et uforanderlig smeltepunkt. Men det viser seg at dette ikke er tilfellet. Der er flere ganger anstillet offisielle vitenskapelige undersøkelser av denne sak, og de har alltid gitt samme resultat: Smeltepunktet kan simpelthen ikke bestemmes, fordi flaskenes innhold blir flytende ved meget forskjellige varmegrader. Blant de mange undersøkelser skal jeg bare nevne matematikeren professor Fergola's, som fant at flaskenes innhold den 2. mai ble flytende ved 24 graders varme, den 6. mai ved 23 grader og den 10. ved 19 grader. Professorene Gove og De Luca konstaterte noe liknende. Den 19. september 30 graders varme, den 21. 27 grader osv.

Like så uforklarlig er det at ventetiden er ganske forskjellig. Av professor Fergola's tavler ses det at

fenomenet den ene dag først viste seg etter 12 minutters forløp, men dagen etter allerede etter 2 minutters forløp.

Det er jo den letteste sak av verden å benekte at de to flasker inneholder blod, men derved forklarer man ingenting, da vitenskapen ikke kjenner et eneste stoff som blir flytende ved forskjellige varmegrader. Men at innholdet av de to flasker har denne egenskap — det bevitnes av tusener og atter tusener som har sett fenomenet og brukt sin sunne sans. Av vitenskapsmenn som har undersøkt miraklet skal jeg enno bare nevne Gianbattista Vico, geologen Stoppani som kom sammen med en hel skare studenter fra den tekniske høyskole i Milano, astronomene jesuiten pater Secchi og barnabiten pater Denza, Pietro Punzo, professor i kjemi ved universitetet i Napoli, englenderne kjemikeren Sir Humphry Davy, president for Vitenskapsselskapet i London og naturforskeren C. Watterton, de berømte franske vitenskapsmenn Lalande, Lavoisier og kjemikeren Dumas, tyskeren Kotzebue og den tyske protestantiske biskop Hurter som ble så overveldet av underet at han ble katolikk og har skrevet et helt verk om sin overgang, hvori han også utførlig omtaler underet.

Alle disse lærde og mangfoldige andre er enige i at et bedrageri er umulig og at der ikke finnes noen naturlig forklaring på fenomenet. Det vil vel heller aldri lykkes å framstille et stoff med egenskaper som strider mot de mest elementære naturlover. Det gjelder ikke engang radium. Pariserbladet «Le Siècle» brakte engang en resept hvoretter man skulde kunne framstille et stoff som hadde de fornødne egenskaper: Man skulde oppløse karmoisinrød lakk i talg og deretter gjøre det hele mere tyntflytende ved hjelp av æter. Men rent bortsett fra den omstendighet at det først var i det 18. århundre æteren ble oppdaget, mens de to flaskers innhold har hatt sine nuværende egenskaper mange hundre år for den tid, viste det seg straks ved de første forsøk på å bruke resepten at den karmoisinrøde lakk bunnfelles, ikke oppløses i talgen og følgelig heller ikke blander seg med den. Talgen alene setter seg fast på glassets vegger, og til tross for æteren blir det hele ikke — som man påsto — flytende ved at man holder flasken i den varme hånd. Det er altså et ynkelig resultat man kommer til ved å følge slike verdensbladers gode råd. Men kunde man ikke foreta en kjemisk undersøkelse av det merkelige stoff i de to flasker? Jo, visst kunde man det, men man har hittil ikke gjort det — dels fordi man ikke vilde miste en eneste dråpe av den dyrebare veske, og dels fordi man anså det for mangel på ærbødighet å tillate en undersøkelse.

Imidlertid kan vi nå se helt bort fra spørsmålet om en kjemisk undersøkelse. Vi har jo i vår opplyste tid Spektral-analysen, hvorved man med likeså stor sikkerhet som ved en kjemisk undersøkelse kan fastslå de forskjellige stoffers natur uten å ta en eneste dråpe ut av flasken. Denne spektroskopiske metode er også blitt anvendt av to navngjetne professorer ved Napolis universitet, Gennaro Sperindeo og Raffaele Januario, og andre lærde har

siden gjentatt undersøkelsen med samme resultat. Det var den 26. september 1902 at spektroskopet viste ganske det samme bilde med de karakteristiske sorte striper («fascie nere») som oppstår når man gjør det samme forsøk med friskt, levende blod. De lærde erklærte derfor enstemmig: «Den veske som oppbevares i flaskene er utvilsomt blod.»

Men der er enno en annen merkelighet ved miraklet med den hellige Januarius's blod. Som jeg før nevnte, forøkes innholdet av flasken ofte når fenomenet viser seg, så den fyller nesten hele rommet. No vet man jo at legemene utvider seg i varmen. Men denne utvidelse er så ringe at man i vårt tilfelle, når temperaturen stiger fra 16 grader til 26 grader, bare kunde vente at romfanget av den største flaskes innhold skulde forøkes med 0,3 kubikkmillimeter. Det kan altså iheller ikke her være varmen som får noen vesentlig betydning. Da professor Sperindeo kom på den tanke å veie flaskene for å se om der inntrådte noen forandring i vekt, når vesken fylte hele flasken, oppdaget han til sin målløse overraskelse at der inntrådte en forøkelse i vekt på 28 gram — nemlig fra 0,987 (når vesken hadde sitt sedvanlige romfang) til 1,015 (når vesken nesten fylte hele flasken). Temperaturen var stadig den samme, nemlig 25 grader. Professoren sier med rette i sin erklæring: «De motstandere som enno søker å benekte kjennsgjerningene ved å erklære dem for menigsløse eller for frambrakt ved bedrag, synes å frykte for at de, hvis kjennsgjerningene var sanne, skulde bli nødt til å innrømme at det hele virkelig er et mirakel. Men kjennsgjerningene er i våre øyne utvilsomme. For å kunne benekte dem, måtte vi fornekte våre enkleste begreper.»

K. K.

## Endelig.

*Bibelhistorie for katolske skoler og heimer.  
St. Olavs forlag 1942. Kr. 4,00.*

Enhver som har forsøkt å røke uten tobakk, kan så noenlunde forestille seg hvordan en skolelærer må ha det når han skal undervise uten tekstbok. I denne situasjon har våre religionslærere no vært i 3—4 år. Den gamle bibelhistorie som Vikariatet utga i 1922 er allerede i lengere tid utsolgt. Derfor ga biskopen i 1937 frk. lektor A. Tiberg i oppdrag å forberede en ny en. Bare den som selv har skrevet en skolebok vet hvor vanskelig denne oppgave er. Dette er enda mere sant når det gjelder den hl. skrift. Da kan en gå to veger, enten holder en seg så meget som mulig til selve grunnteksten, eller det må bli en fullstendig omskrivning. Den siste veg er fra et pedagogisk standpunkt sikkert å foretrekke. Men da trenger en en særskilt bok for hvert alderstrin, altså for nærsagt hver klasse. Det er dessverre ikke godt mulig i våre såre beskjedne forhold. Av den grunn valgte en den første veg. De mange anbeføselstegn i boka gir beviset. Som grunnlag for

den nye bibelhistorie valgte Vikariatet Schusters bok. En god gammel bok som har stått sin prøve. Den hadde sitt første opplag i 1848 og er seinere utkommet i en rekke nye opplag. Vår bibelhistorie fra 1891 var også utarbeidet etter denne. Schuster valgte den gyldne middelveg: Ikke for fritt, ikke for bokstavelig. Vår nyeste norske utgave går ut fra det samme standpunkt. En kan trygt si at boken er en god bok og dessuten en god lærebok. Den er hva den skal være: for både skole og heim. Mangen en voksen vil med utbytte lese i den, f. eks. det første og det siste avsnitt: det gamle testamentet og apostlenes og den første kirkes historie. Stilen er lettest. Skånsomt moderne og vakker. Til og med i gamle Bergen vil ingen finne den «revolusjonær». Lektor Tiberg har nedlagt et stort arbeid i denne boken og fortjener oppriktig takk for den, ikke minst fra lærerne i våre religionstimer.

Her er en bibelhistorie aldeles uunnværlig. Merkelig nok er bibelhistorie som skolebok ikke eldre enn det forrige århundre. Før den tid var den bibelske historie flettet inn i katekismen. Den fulgte ikke den kronologiske orden og var i spørsmål—svar form. En kan ikke tenke seg muligheten av å undervise religion uten religionshistorie. Gud underviste menneskene heller ikke i skoletimer eller ved abstrakte systemer, men jeg hadde nesten sagt ved «anskuelsesundervisning». De historiske begivenheter som Herren knytter sine lærdomme til, lar seg ikke ustraffet rive løs fra selve læren. Ta engang apostlenes forkynnelse, slik som vi finner den i apostlenes gjerninger. Er den ikke for størsteparten: Bibelhistorie? Til alle tider har kirken gått fram på liknende måte. S. Augustin f. eks. kaller religionsundervisningen: Narratio, dvs. fortelling. I katekombene, i oldkirkens basilikaer finner vi ikke katekismus-tavler, men bibelhistorie malt på veggene. Et gammelt maler-laug i Siena sier det så vakkert i sine statutter: Vi er kalt av Guds nåde til å forkynne troens undere for de uvitende som ikke kan lese. Det er opplagt at ingen vil forstå Jesu gjerning uten å kjenne det gamle testament. Bibelhistorie er ikke bare uunnværlig for vår intellektuelle forming, også for den moralske er den til stor hjelp. Thomas à Kempis framhevet det allerede. Han har et kapittel i 4. bok med denne overskrift: Kristi legeme og den hl. skrift er høyst nødvendige for den troende sjel. Straks etter sakramentene er oppmerksom lesning og betraktning av den hl. skrift det beste middel til å kunne holde seg borte fra synden og til å elske Gud «over alle ting». Er en retrett stor annet enn en bibelhistorie? Her møter vi de herligste eksempler for vårt eget liv, og vi lærer Guds vise forsyn, som styrer både folkenes og den enkeltes liv, å kjenne. Den nye Bibelhistorie for skole og heim kan derfor ikke få noen bedre anmelder enn leseren selv. La det bli riktig mange — til gagn for oss selv og til glede for omarbeideren og forlaget.

Jeg selv er ansvarlig for en del forandringer i manuskriptet.

G. Gorissen.

# TJENERSINNET

KIRKENS SYKEPLEIEORDENER TILEGNET!

*Tjenende vandret Kristus om  
mellom en lidende skare,  
som med sin byrde til ham kom,  
ingen han skuffet lot fare.  
Helt inntil korsets bitre død,  
båret av kjærlighetens glød,  
lindret han sorgen og noden.*

*Arven fra Kristi tjenersinn  
følger disiplenes virke,  
bæres i ly av Kristi skinn  
videre gjennom hans kirke.  
Bringer dem hjelp mot nød og savn,  
bringer dem trøst i Jesu navn,  
hjerter som lider og sørger.*

*Lydig mot kallet — tro mot Gud,  
dro gjennom seklerne lange,  
kirkens tjenende skare ut,  
virket i livskår så trange.  
Ydmyk i tjeneste på jord,  
salige no i helgenkor  
mange med forbønn oss tjener.*

*Tider har skiftet over jord,  
tider i sorg som i glede,  
men der hvor sorgens torner gror  
tjenende hender er rede.  
Kvinne og mann i unge år,  
kallet av Gud — med glede går  
offerets veg for å tjene.*

*Herren velsigner og gjør sterk  
hver som får tjenestens gave,  
helger barmhjertighetens verk,  
øves det enn i det lave.  
Troskapens lønn engang I får,  
som her i Kristi fotspor går,  
— tjenende kjærlighets fylde.*

*Den hellige Camillus av Lellis dag 1942.*

KARL STIANSEN.

# Den blodige sand.

Av Peter Schindler.

Der er intet nytt under solen, sa den vise Salomon. Man sanner det, så fremt man spekulerer over den egenartede og spennende krig i Nord-Afrika, hvor italienske og tyske og engelske og australske, indiske eller sørafrikanske hjelpetropper skiftevis erobrer og avgir den samme lille by i ørkensanden, som snart må være rød av blod og helt fylt opp av jernstumper, og hvor vel bare den infernalske larm holder sjakalene på avstand.

Hvorfor all denne krig i den ellers evig tause ørken, spør man — hvorfor forstyrre Saharas årtusengamle ro?

Men akk, Saharas ytterste flik mot Middelhavet er slett ikke vant til ro. Det er blodspor i sanden, dypt under det lag som no er føket ut mot havet med den siste Ghibli. Ja, det har egentlig alltid vært krig i disse egner, alltid vært hjelpetropper fra fjerne jorddeler og alltid folkevandring og evakuering bak Afrika-fronten.

La oss plasere oss i en ubetydelig småby, et stykke fra den nuværende front, i sikkerhet bak Tunisiens grense inn til Libya, og la oss se på Afrika-fronten derfra — fra Thebessa, oldtidens Theveste.

Et par århundrer før Kristus lå her en stille og fjern landsby, med numidiske åkerdyrkere, som allerede før vår æra ble erobret av Rom, annektert og gjort til garnison for den berømmelige III. legion, Augusta. I vårt 2. århundre ble den regulær koloni, og Rom hjalp den sterkt opp, bl. a. ved å føre åtte veger gjennom byen.

Så tidlig som i 256 opptrer Thevestes biskop på konsiliet i Karthago hos den store kirkefader Cyprian, men et halvt hundre år seinere plages stedets kirke av tidens store kjetteri: Donatistene, som i 350 avholder et formelig konsil i byen — og no går det som i det nære Timgad: skismaet blir til borgerkrig og blodsutgytelse.

I 304 omkom Thevestes berømte martyr: Matronen Crispina. Denne rike og innflytelsesrike dame, som sto som menighetens leder, ble anklaget for å ha trosset det keiserlige forbud mot kristendommen og tilsto å være født av kristne foreldre og selv å være kristen — hennes mann synes å ha vært hedning. Hennes posisjon var så høy, at selve prokonsulen kom ned fra Karthago for å dømme henne, og da hun avslo å ofre, lot han henne rake og dømme til halshogging — på byens arena fargedes sanden rød av hennes og tolv medkristnes blod. Men få år etter kom kirkefreden, og no ble hennes grav valfartstedet for alle Numidiens og Libyas kristelige nomader og åkerbrukere, som på 5. desember søkte til Theveste — så berømt ble festen, at man flere ganger formådde ingen ringere enn Augustin til å komme fra det fjerne Hippo ved havet for å holde festtalen til skarene.

Den opprinnelige basilika med sine tre skip, delt ved 24 søyler i to rader, ble for liten. Man bygde den ut, planerte grunnen omkring den og førte en monumental trapp på 14 trin opp til den i hele den pompøse fasades bredde; og på grunnen bygde man et 2-etasjes karavanseraj med staller til esler og kameler, boder til matvarer og suvenirer og åpne plasser bak plankeverker av marmor.

hvor nomadene kunde kampere i telt og tenne sine bål og lave sin mat, mens barna i brokete pjalter lekte på den mektige trapp eller var oppe i baptisteriet og så på neddykkingsdåp i den marmorsmykkede kum — prestene oppe i byens gamle kirker bak Minervatemplet, som hadde fått lov å stå, fordi det var så vakkert, og fordi ingen jo mere trodde på gudinnen, ble ordentlig misunnelig på all den trafikk nede på sletten. Crispina selv fikk et herlig memoria med søyler og marmor og mosaikk bygd opp til kirken — i form av et kløverblad — og forbundet med sideskipet ved en dekorativ trapp. En av datidens kristne lot sin marmorsarkofag smykke med et relieff, som forestilte en kvinne, sittende på en trone, dekolletteret og med stridsstøvler på føttene, på hodet bærer hun amazonenes hjelm, men i hånden holder hun en alterkalk — man har her symbolisert Roma Christiana som motstykke til de gamle allegorier av det krigerske Rom. Men hvor lenge holdt freden?

Allerede i 410 hører man om barbarenes innfall i Italia — veldige folkebevegelser i det fjerne Asia trykker bølge etter bølge av ville folkeslag ned over romerriket, Alarik erobrer den evige stad, og fornemme familier evakueres til Afrika, hvor de grunner store klostre. Theveste fikk også sitt: opp av kirkekompleksets ringmur bygde munkene 65 selder på  $5 \times 4$  meter og slo seg ned der, og no vandrer de hettekledte menn på det gamle forum, hvor Crispina ble dømt, og leser en spotteinnskrift av en hedning: «La de forbannede knokler ryke ad Hades til, sammen med de hellige evangelier — noen grav skal de ikke få» — graven ble no æret, ikke bare av Nord-Afrika, men av Roms aristokrati, og tjenesten i kirken besørgetes av italienske munk, og de evakuerte brakte store rikdommer til egnen, nye kirker, katedraler og klostre skjot opp, de gamle martyrs grav fikk rike kapeller.

Allerede i 430 var vandalene nådd over til Afrika — det var ikke mere plass i Italia. Genserik herjet egnen, men skånet byen. Verre hadde egnens innbyggere handlet: den store skog og det rike land som strakte seg fra Cyrenaikas grense til Marokko langs Middelhavet, brente de selv av, for at vandalene ikke skulde få lyst til å slå seg ned — men til ingen nytte, vandalene ble, og steppen holdt sitt inntog.

Vandalene var kristne, men arianere (kjettere), så de respekterte Crispinas basilika, men gjorde jakt på prelatene og de førende ortodokse — en del av dem ble fordrevet. Om selve vandalenes herredømme vet vi intet, bare at de opphørte etter et godt århundre, da den store keiser Justinian i Byzants sendte sin general Belisarius med en hær til Afrika. I 533 skipet han ut en broket armé, som slo vandalene og fanget kong Gelimer. Men neppe var sanden atter tørr, før nye fiender dukket opp over Nord-Afrika. Over ved Nilen var det skjedd store folkeskyvninger, som hadde presset berberne og maurerne inn over Sahara og opp mot kysten, og no sto kong Yabdas med 30 000 ville, hedenske kamelryttere foran Theveste, nettopp som Belisarius holdt på å innskipe seg i Hippo for å seile heim til Konstantinopel. Han begikk den feil å undervurdere disse horder, som gang på gang dog hadde angrepet romerske og byzantinske garnisoner. Han selv dro heim og overløt en under-

general, eunukken Salomon, å bekjempe berberne, som herjet og brente i egnen, la allting øde og slepte bort befolkningen.

Innen Salomon fikk slått Yabdas, hadde denne fryktelige høvding over de fargede brent og plyndret St. Crispinas basilika og hele byen. Salomon lot ruinene rydde opp og gjenoppbygde byen, og han lot 800 krigsfanger daglig i to år arbeide på å omgi den med en veldig mur, 10 meter høy, 2 meter tykk og flankert av 13 tårn — bygd opp av kvadre fra ruinene.

Også kirken ble nødtøftig restaurert, og den kun en halv meter tykke mur om hele klosterkomplekset ble i 538 forsterket, forsynt med murer og med porter, som kunde forsvares, hvis nye horder skulde angripe, og befolkningen tydde inn på den hellige grunn fra omegnens evakuerte landsbyer.

Kirken ble ikke bare tilfluktsrom, den ble også konsentrasjonsleir for krigsfanger. Her kunde et fåtall av soldater holde en blakket forsamling av fangne maurer, slaver og forbrytere i sjakk om natten, mens de om dagen ble drevet ut på veg- og gjenoppbyggingsarbeid.

Om martyrens kirke noen sinne mere kom i bruk, vet vi ikke, men sikkert er det, at etter et århundre gikk det atter løs på Afrika-fronten. Araberne hadde allerede erobret Syria, Palestina og Egypt, og no var de på veg langs Middelhavet til Marokko, Spania og Frankrike. No brente innbyggerne de siste rester av skog og planting av som forsvar mot den framtrengende fiende — «det døde lands politikk» — det hjalp ikke. I 683 erobret Sidi Okba byen, steppen ble ødemark, og siden har Nord-Afrikas kyst, en gang skogkledt fra Tripolis til Tanger, vært den ørken som no farges blodig.

Dog, der er flere blodige lag under. I 1573 tok tyrkerne landet fra araberne og opprettet sjørøverstatene i «Barbaresken», hvorfra de snappet opp europeiske skip fra de nasjoner som ikke — som Danmark — dyrt betalte en allianse med Beyen og Deyen og gjorde mannskapet til slaver i tusenvis. Både Richelieu og Mazarin kjempet forgjeves mot piratene, som gang på gang gjorde strandhogg også i Italia. Byen forfalt, som alle antikkens byer forfalt i tyrkernes hender — St. Crispinas kirke ble kaserne og stall for troppene. Skattegravere rotet i jorden ned til 20 meters dybde, men fant intet, tidens tann gnaget, og de fattige innfødte bygde seg boliger i ruinene og innrettet seg sogar en muhammedansk kirkegård i den.

Da piratenes liv ble Frankrike for broket, og man i 1840-årene begynte kolonisasjon ved våpenmakt, var den tyrkiske garnison for svak, trikolooren ble heist over Thebessa (som no byen het i 1851), og det skulde vare like til 1939, før ørkensanden atter, sin gamle vane tro, drakk blod.

Sancta Crispinas kirke måtte enno døye den tort, at franskmennene — all kristendom til tross — brukte den mektige ruin til steinbrudd, så mangen en rest av kirken sitter no i muren på republikkens offentlige bygninger i Thebessa.

Den som reiser heim fra oasen Biskra og har gjort de 37 km biltur ut fra jernbanelinjen for å se «Afrikas Pompej», Timgad, gjør også gjerne turen fra Augustins fødeby, Souk Aras (i oldtiden Togaste) til hans bispe-

by Bône (en gang Hippo) og stanser gjerne undervegs i det lille Thebessa for å besøke Sta. Crispina, minnes Afrikas talløse martyrer og tenke på at den Kirke som har skjenket kristenheten de beste av dens latinske oldskrifter, men ikke kunde stå for Islams stormflod, dog har etterlatt oss en håndfull bygninger, så storslåtte som få steder utenfor Egypt, noen klare innskrifter på marmor og det største areal av golv-mosaikker, bedre bevarte under ørkenstøv enn annet steds i verden — det hvite støv, som i over to årtusener har drukket så meget blod, og som no på ny farges rødt.

Peter Schindler.

## Bokanmeldelse.

**Helen Engelstad:** «Messeklær og Alterskrud.» Middelalderse paramenter i Norge. (Cammermeyer.)

For en del år siden overvar jeg den første messe som en av mine venner frembar i Rom. De irske dominikanere i St. Clemente hadde for anledningen lagt fram sine fineste saker; bl. a. en messehagel fra det 15. århundre. Prestens gamle mor gråt etter den vakre gudstjenesten. Det var så vakkert alt sammen. Men én ting var hun nokså misfornøyd med, nemlig at de hadde gitt hennes sønn et sånt slitt messehagel. Tenk, å legge en gammel lapp fram på en slik dag. Det er vel ikke siste gang at et kostbart gammelt parament er blitt kalt en gammel lapp. Jeg gjorde det forresten selv for noen få dager siden. I Kvamsøy gamle kirke lå en nokså falmet og medtatt messehagel som jeg ikke syntes verd å se på. Da gjorde en annen meg oppmerksom på de skønne rokokko broderiene i hagelens kors. Men det hendte for jeg fikk lest mag. Engelstads bok! Ingen som har bladert i den vil i framtiden være likegyldig for gammelt alterskrud. Det akademiske kollegium fant at avhandlingen var verdig til et større stipendium. Det er en betryggende garanti for arbeidets vitenskapelige kvalitet.

H. E. holder seg strengt til sitt emne: Middelalder-paramenter i Norge. Det må ha vært fristende for henne å gjøre avstikkere til nabolandene som er så meget rikere på fortidsminner enn vårt eget land. Forfatteren innlater seg ikke på det og stadfester sine påstander alltid enten med norske funn eller belegg fra norske kilder, såsom diplomatarium, Norges gamle lover, fresker eller skulptur i våre gamle kirker.

Boken åpner med en oversikt over messeklærnes utseende og formål. Forfatteren har her hatt en god støtte i det klas-siske verk av jesuitpateren Braun: Die liturgischen Paramente in Gegenwart und Vergangenheit. Et eget kapitel vier H. E.: Hva diplomene beretter. Atskillige interessante enkeltheter har H. E. her trukket fram.

Bokens tyngdepunkt ligger i det vev-historiske avsnitt. Det er delt i to. Først kommer stoffene: gyllenstykker, medici damasker, spanske og italienske vev. Det trenges et inn-gående studium av det foreliggende materialet og et nøye kjennskap til de utenlandske saker, før en kan gi seg i kast med en nærmere datering og stedsbestemmelse. Med den største fornøyelse følger en fru Engelstad på de farefulle stier, som en analyse er. Hun forutsetter ikke for meget hos leseren, noe som de fleste spesialarbeider gjør. Under-

hånden får vi så mange tips at det må være mulig for en interessert ved hjelp av dem å gjøre seg en mening om et gammelt stykke.

Etter å ha analysert stoffene som de norske haglene er laget av, går forfatteren nærmere inn på selve broderiene. Det er vel det morsomste avsnitt i boken. Vi lærer å skjelne mellom engelske, nederlandske, antwerpse og tyske arbeider. De norske verkstedene blir særskilt behandlet. Birgittinerne, Gimsøy og Trondheim. Det gjelder å bruke øynene. En liten detalj, en blomst eller en stjerne, formen på en sko, foldenes fall kan være avgjørende. Hele framstillingen er klar og konsis; det beste bevis på at fru en mester på sitt område. Trengte kvinnelig forskerarbeid en forsvarer kunde denne boken bli det.

Jeg kunde ha ønsket meg at forfatteren i den innledende del med et enkelt ord hadde nevnt parlamentenes opprinnelse og at en ved å overvære en katolsk gudstjeneste kan gjøre seg fortlrolig med hvordan parlamentene blir brukt. Når det dreier seg om særskilt katolske ting bruker forfatteren den riktige terminologi. En hederlig unntagelse! Kommunionen «foretas» dog ikke, men «utdeles». Illustrasjonene, omkr. 80, er førsteklasses. Enhver som interesserer seg for kirkeskrud vil lese boken med utbytte. De forholdsvis få, men dog rike rester fra Norges katolske storhetstid beviser på nytt hvor «lys» middelalderen og hvor «ekte» fromheten var. Boken byr på lodig stoff for foredrag i parament foreninger og burde få en plass i søstrenes biblioteker. Det var før i tiden for en stor del søstrene som forsynte kirkene med de vakreste paramenter. I klostrerne ble de laget ikke bare av kunstnere på sitt område, men med dyp kjærlighet. Også i dag finnes det kunstnere blant våre søstre og kjærligheten til liturgien er neppe blitt mindre. Helen Engelstads bok anbefales til alle interesserte.

\*

Jeg vil nytte høve til å gjøre oppmerksom på et liknende svensk arbeid: Agnes Branting: Textil skrud i svenska kyrkor från äldre tid till 1900. Stockholm 1920.

G. Gorissen.

## Hechjemme —

Oslo. St. Halvardslaget åpnet høstsesongen søndag den 6. september med en familieaften som hadde samlet helt fullt hus. — Aftenens foredragsholder var frk. Sigrd Øde som fortalte om Mathilde Wrede, fangenes venn. Frk. Øde har alltid et stort og takknemlig publikum når hun holder et av sine stillferdige, hjertevarme foredrag. Ingen kunde vel bedre enn henne gi oss et tydelig bilde av en av nordens største kvinneskikkelser, og den store forsamling fulgte foredraget med våken interesse fra først til sist, — og takket henne med varmt bifall. — Etter foredraget var vanlig stå-hei før vi fikk omarrangert vårt knappe lokale til en hyggelig og tett pakket «salong», men alle fant en sitteplass og kunde nyte aftenens traktement. — Fru Ingrid Arnesen gledet oss med sin opplesning, hvor især småhistoriene, fortalt med fynd og klem, til dels på klingende bergensk, vakte stormende jubel. — Allsangen ljomet under taket, og stemningen var høy. Vi noterte diverse nye medlemmer.

EKa.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. Boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo.